

Chàng có những giấc mơ mà có một người thành công như Steve Jobs.

Steve Jobs

Nhiều người ví Steve Jobs với Henry Ford, Thomas Edison, những doanh nhân đã làm cách mạng trong ngành hoạt động của họ. Các sản phẩm họ đưa ra thay đổi đời sống của hàng triệu người. Với Henry Ford là xe hơi, với Thomas Edison là máy hát, máy quay phim, bóng đèn, với hơn 1000 bằng sáng chế. Với Steven Jobs là Macintosh, iPod, iPhones, iPads.

Gốc tích Steve Jobs giống tổng thống Barack Obama, cả hai đều là “đứa con bị cha bỏ rơi,” của một sinh viên ngoại quốc và một phụ nữ Mỹ. Cha của Steve Jobs cũng đã ở Hô-lê, người Syria, bỏ con từ khi ra đời, bà mẹ trẻ phải cho đứa bé làm con nuôi. Bố mẹ nuôi là những người lao động, Jobs phải rời trường để kiếm tiền vì cha mẹ không đủ tiền trả học phí. Năm 20 tuổi, Jobs cùng Steve Wozniak, bạn học cũ, góp vốn làm ăn. Wozniak bán chiếc máy tính hiệu HP, Jobs bán chiếc xe van Volkswagen góp được 1,350 đô la. “Chúng tôi làm việc 18 giờ một ngày, 7 ngày một tuần, làm việc vui quá,” Wozniak kể. Mọi đầu cả m cuối trong phòng ngủ của Wozniak, sau chập tối chủ quá mệt qua garage nhà Jobs. Khi chế ra máy Apple 2, Jobs thuê Jerry Manock làm cho cái mẫu, giá 1,500 đô la. Nhà họ khiêu vũ kỹ nghệ yêu cầu trả tiền trước, vì “không biết mấy ông trẻ này sẽ làm ăn thế nào!” Steve Wozniak có tài chế ra máy, nhưng Steve Jobs là người nghĩ đến làm sao cho mọi người dùng được cái máy, để bán được máy.

Giấc mơ của Steve Jobs, có lúc nói với Wozniak, là sẽ đứng lên một công ty trị giá 10 tỷ mỹ kim, mà “không mất linh hồn.” Khi Steve Jobs chết, 56 tuổi, công ty Apple trị giá 350 tỷ đô la, Jobs được ca ngợi như vĩ nhân một doanh nhân lỗi lạc. Linh hồn của Apple vẫn là luôn luôn tìm cái mới, dám liều lĩnh làm cái mới, và nghĩ đến người trẻ khi nghĩ đến máy.

Một trong những người nổi tiếng nhất Steve Jobs là một cậu bé Hông Kông, Jonathan Mak, 19 tuổi. Tháng Tám, khi nghe tin Jobs từ chối vì bên nhận ứng thử này, cậu sinh viên này (họ Ma chọn theo lối Hán Việt) đã vẽ khuôn mặt bực hình to lớn kính trọng, đưa lên mạng. Hình đen trắng đơn sơ; dùng trái táo nhai hiều các sản phẩm của Apple, thay vết cắn trên trái táo bằng bóng Steve Jobs nhìn nghiêng. Trong mấy ngày qua, bức hình này được khắp thế giới hoan nghênh, nó thể hiện đúng như lối Steve Jobs vẫn chọn khuôn mặt cho các sản phẩm của ông: đơn sơ mà đẹp. Cậu Jonathan đang được mấy trăm ngàn người vào mạng hoan hô, được các tờ báo Mỹ và Đức xin phép sử dụng, được các công ty thông tin mua quyền in trên áo thun, trên các món đồ dùng của Steve Jobs (Cậu nói sẽ xin phép công ty Apple từ chối để được sử dụng hình trái táo của họ, rồi sẽ tặng các món tiền thu được cho việc nghiên cứu chống ung thư).

Trong cùng thời gian đó, một cô gái 19 tuổi đang đi biểu tình ở New York, trong đám hàng ngàn người xuống đường với khẩu hiệu “Chiếm Wall Street” (Occupy Wall Street). Wall Street là trung tâm thương mại ngân khoản New York, trung tâm kinh tế từ hơn hàng trăm năm nay. Phong trào này đã lan ra các thành phố lớn khắp nước Mỹ. Cô Zubeyda Akil ra khỏi nhà từ ngày 17 tháng Chín khi vụ biểu tình bắt đầu, hành trang có một cái túi ngủ, mấy bộ quần áo, cái đèn tra ở trên lê đường hay trong công viên mỗi đêm, và một chiếc áo khoác đi đông, đeo (theo lời mẹ dặn) mỗi ngày gọi về nhà hai lần cho mẹ yên tâm. Lâu lâu cô pha đi “chạy” máy điện thoại như trong quán ăn McDonald, đường Broadway. Những người biểu tình đem theo các khẩu hiệu tùy ý mình, không ai phối hợp, không ai nghiên cứu, ra lệnh. Chống chiến tranh, bảo vệ môi trường, bảo vệ thú vật, nhất là chống các nhà tài phiệt, các đại công ty, đòi Wall Street từ tham lam, từ làm liều gây khủng hoảng kinh tế làm bao người thất nghiệp. Nhiều người biểu tình là những sinh viên đã tốt nghiệp đại học, có học hay mới mất việc, và tất nhiên họ mang bên mình nhiều sản phẩm do Steve Jobs tung ra.

Chỉ có những người Mỹ mới thấy cao nhều những đó. Đi biểu tình chống kinh tế từ từ nhưng mà vẫn sử dụng những thành tựu của nền kinh tế đó, iPod, iPhones, iPads. Rồi khi pin trong máy yếu, đi chạy điện thoại như quán McDonald, hình thức “phát phứt” này cũng là một thứ mà chỉ kinh tế từ từ mới đẻ ra được! Cao nhều những này, nói gia đình, gọi là Tội Do.

Không có chính phủ nào đầu nhân lực, tài nguyên và khả năng điều khiển cuộc sống kinh tế để đẻ ra những Apple hay McDonald; những Mark Zuckerberg (Facebook), Bill Gates (Microsoft), Larry Page (Google), hay Michael Dell (Dell). Họ thành công không phải chỉ nhờ kinh tế thị trường. Bộ Quốc phòng Mỹ có thể đã trả tiền cho những người sáng tạo ra kỹ thuật làm thành internet. Những muốn internet được phổ biến, thay đổi đời sống hàng triệu con người, phải có các doanh nhân. Kinh tế thị trường và chế độ tự do dân chủ là môi trường sản xuất ra những người sáng tạo, dám chấp nhận rủi ro, những người làm cách mạng trong đời sống hàng ngày cho mỗi ngày một tốt hơn. Quan trọng nhất là họ sống trong một xã hội tự do, dân chủ, tôn trọng luật pháp, trong đó có những luật lệ bảo vệ

về tài sản. Mô tả món tài sản cân bằng về là bằng sáng chế, phát minh. Jonathan Mak sống một môi trường tự do và tạo pháp cho nên đã nghĩ ngay tới việc xin phép Apple sản xuất hình trái táo. Mai một, khi hình vẽ cuối cùng được in trên áo thun, chắc chắn sẽ có hàng triệu chiếc áo thun được sản xuất ở Trung Quốc, không trả bất kỳ quyền; rồi lướt chuyên ra bán ở Hong Kong và các nước khác! Họ chưa có thói quen tôn trọng quyền sở hữu, còn lâu mới tiến được!

Khi nhớ lại thời học hành nghiệp, Steve Wozniak kể rằng trong thời gian đó “có hàng triệu thanh niên như chúng tôi. Ai cũng nhìn về tương lai, cố nghĩ làm sao biến các ý kiến cuối mình thành doanh nghiệp lớn.” Steve Jobs không mang hình ảnh một “nhà đầu tư” Wall Street. Chỉ là một học sinh cuối cấp địa lý Đông Phương (theo địa lý Phân bố sau chuyển đi đến Đức thời trẻ) Jobs sống gần gũi, mang một lối nhìn không giống khuôn mẫu có sẵn. Người khác chế tạo máy vì tính cho thật tốt, thật hay, cho người tiêu dùng mua dùng rồi thích ứng với máy. Jobs luôn luôn dùng trực giác nghĩ tới người tiêu dùng thực, xem họ sống, nghĩ, cảm nhận thế nào và chế ra những cái máy thích hợp với con người, cho phép người và máy tương ứng, tương tác lẫn nhau.

Công ty Apple đã chế ra những cái máy giúp người mù “đọc” được giá trị dùng tiền họ cầm trong tay; giúp giáo dục trẻ em bị bệnh “tự kỷ” (autistic) biết đọc biết viết, chế ra những cái máy chuyên biến đổi kiến thức y khoa giúp việc chẩn đoán bệnh; có máy giúp các họa sĩ thiếp tạo quỹ, chưa kể những iPod, iPhones, iPads thay đổi cách người ta sống hàng ngày, gia đình, liên lạc với nhau, thu thập tin tức và các học hỏi, đầu tư. Ngoài 34,000 người làm cho công ty Apple ở Mỹ, còn hàng trăm ngàn công nhân khắp thế giới có công việc.

Nhiều người chỉ trích công ty Apple về tội “đưa công việc làm sang Trung Quốc” khi thấy những sản phẩm có chữ Made in China. Sự thật không phải.

Một cái iPad bán giá 499 đô la, thì trong đó chỉ có 12 đô la trả cho các xí nghiệp và công nhân Trung Hoa làm việc ráp các bộ phận lại. Có 250 đô la trả cho các công ty Samsung ở Đài Loan, Toshiba ở Nhật, Broadcom ở Mỹ, còn cái pin dùng trong đó là do công ty Amperex Technology ở Hong Kong, do công ty TDK Nhật Bản làm chủ. Ngoài ra còn những bộ phận được chế tạo ở nhiều nước khắp thế giới. Phần lớn nhất trong số 499 đô la mô tả chiếc iPad trả cho các công đồng công ty Apple, dùng để trả tiền các bằng sáng chế, lương nhân viên, và đóng thuế. Đây là mô tả thành quả cuối cùng nên kinh tế toàn cầu hóa.

Mặc dù nhiều bất ổn trên đang bùng nổ tình chống Wall Street, nhưng chính nhờ các đi nh chế tài

chánh chàng đó như ông nói về Steve Jobs mới có câu hôm nay. Trước khi chính thức thành lập và ghi tên công ty Apple, Jobs và hai người bạn góp dân dân được 250,000 đô la. Bốn năm sau, Công ty Morgan Stanley tổ chức việc phát hành thêm cổ phiếu của Apple vào thị trường chứng khoán, bán cổ phần cho công chúng. Số cổ phiếu mà ba nhà sáng lập làm chu kỳ giá 1,800,000 đô la. Một cổ phần bán với giá 378 đô la trong tuần qua, hồi công ty mới ra công chúng năm 1980 chỉ đánh giá 2.75 đô la.

Paul Jobs, cha nuôi của Steve, là một công nhân máy, cha họ hết trung học. Trong cái xóm nghèo mà ông dùng nhà, ông đã dành một khoa học cho cậu con nuôi, dạy con tập làm việc, tháo rời ráp mấy cái máy, hy vọng cậu con sẽ thành một công nhân giỏi. Ông không nghĩ đến “con cháu hoang” ông nhận nuôi có sự nghiệp như sau này. Trong lúc kinh tế Mỹ suy yếu, ngành công nghiệp điện tử cũng trì trệ, chỉ có Apple là vẫn được người ta chú ý khi tung ra các sản phẩm mới. Sau đó, bao nhiêu công ty khác thấy một thị trường mới mở ra, họ đua nhau chế các sản phẩm cùng công dụng. Cái tài của Steve Jobs không phải là tìm ra những sản phẩm mà thị trường muốn tiêu thụ. Năng khiếu đặc biệt của ông ta là làm ra những thứ mà người tiêu thụ thấy là phải thích. Những thứ đó lại thay đổi đời sống của mọi người.

Chỉ có một nền kinh tế thị trường trong một xã hội tự do dân chủ, mọi người bình đẳng pháp luật và bình đẳng cơ hội mới đẻ ra những nhà kinh doanh thành công như Steve Jobs. Những người biểu tình chống Wall Street không chống tất cả hệ thống kinh tế và chính trị nước Mỹ. Đúng ra là họ chỉ muốn cải thiện hệ thống đó. Họ đúng hay sai, không quan trọng. Trong chế độ dân chủ tự do, sau cùng các công tri sẽ cho nên muốn thay đổi cái gì, thay đổi ra sao. Bốn năm một lần, dân Mỹ có thể bắt đầu làm lại. Điều quan trọng là xã hội có tự do, ai cũng có quyền hôm nay ngoài đời này, có quyền phát biểu ý kiến. Bao nhiêu các quyền tự do đó cần thiết hơn các việc báo về một hệ thống kinh tế tài chính mà lúc nào người ta cũng thay đổi được.